

1. O dabar dėmesio!

*Kartą klastingu taku vyras doras
Nuolankiai keliavo
Per mirties slėnį.*

Esu jau tokio amžiaus, o ir tokios sveikatos, kad prieš miegą visuomet turėčiau gerai nusimazgoti kojas, jeigu kartais Naktį tekėtų išvežti mane greitąja.

Jei tą vakarą būčiau pasidomėjusi „Efemeridėse“, kas dedasi danguje, būčiau nė negulusi. O lyg tyčia įmigau labai kietai; pasigelbėjau apynių arbata, negana to, dar išgėriau dvi tabletes valerijono. Todėl kai vidury nakties kažkas ėmė belsti į duris – iš tokio ūmaus, nekantraus trunkymo nieko gero nelauk, – ilgai negalėjau atsipeikėti. Pašokau ir stovėjau šalia lovos, mėtoma į šonus, kol užsimiegojęs, krūpsintis kūnas kėlėsi iš nekalto sapno į tikrovę. Pasidarė silpna, susverdėjau, atrodė, kad tuoj nualpsiu. Deja, pastaruojau metu man taip nutinka, ir tai susiję su mano Negalavimais. Turėjau atsisėsti ir pakartoti sau keletą kartų: esu namie, dabar Naktis, kažin kas tvatina į duris, ir tik tuomet pavyko suvaldyti nervus. Ieškodama tamsoje šlepečių išgirdau, kad tas, kuris baladojosi, dabar eina aplinkui namą kažką sau

niurnėdamas. Rūsijoje elektros apskaitos dėžėje turiu paralyžiuojančiųjų dujų, kurių gavau iš Dionizo tam atvejui, jei reikėtų apsiginti nuo brakonierių, ir dabar kaip tik apie jas pagalvoju. Tamsoje šiaip ne taip sugraibiau pažįstamą šaltą pavidalą ir apsiginklavusi purškalu uždegiau kiemo šviesą. Ėmiau dairytis per šoninį langelį. Sugurgždėjo sniegas ir mano regos lauke pasirodė kaimynas, kuri vadinu Maumu. Rankomis jis prilaikė senos skrandos skvernus apie strėnas – kartais matydavau jį su ta skranda dirbantį prie namo. Iš po skrandos kyšojo dryžuotos pažaminės kelnės, buvo įsispyręs į sunkius kalninius batus.

– Atidaryk, – pasakė.

Neslėpdamas nuostabos dėbtelėjo į mano vasarinį lininį kostiumėlį (miegu vilkėdama tai, ką vasarą norėjo išmesti profesorius su profesoriene ir kas primena man senų laikų madą ir mano jaunystę – šitaip derinu Naudinga su Sentimentaliu) ir be ceremonijų įplumpino vidun.

– Apsirenk, prašau. Didžioji Pėda negyvas.

Lyg mietu trenkta akimirksniu netekau žado, be žodžių užsitraukiau aukštus sniegbačius ir užsimečiau nuo kabyklos pagriebusi pirmą po ranka pasitaikiusį džemperį. Lauke priebučio lempos apšviestame plote pamažu, lyg sulėtintas, miegūstas dušas, dribo sniegas. Maumas stovėjo greta tylėdamas, aukštas, lietas, gunktelėjęs, sakytum, pieštuku greitomis brūkštelėtas žmogaus eskizas. Sulig kiekvienu krustelėjimu nuo jo lyg nuo cukraus pudra apibarstyto žagarėlio biro sniegas.

– Kaip suprast „negyvas“? – pagaliau paklausiau sugniaužta gerkle, atverdama duris, tačiau Maumas neatsakė.

Jis išvis mažakalbis. Tikriausiai turi Merkurijų tylinčiame ženkle, manau, Ožiaragyje arba konjunkcijoje, kvadrato, o gal

opozicijoje su Saturnu. Tai taip pat galėtų būti retrogradinis Merkurijus – toks lemia uždarumą.

Išėjome iš namo ir išsyk panirome į tą gerai pažįstamą, drėgną orą, kuris kasžiem primena mums, kad pasaulis nesukurtas Žmogui, ir mažiausiai pusę metų demonstruoja, koks yra be galo svetimas, atšiaurus. Speigas negailestingai žnybė mūsų skruostus, o iš burnų ėmė virsti balti garo debesys. Priebučio šviesa automatiškai užgeso, tad gurgždėjome per sniegą aklinoje tamsoje, pasišviesdami tik Maumo ciklopu, kuris skrodė tą tamsą tik vienoje vietoje, slenkančioje tiesiai prieš jį. Aš tipenau Tamsybėje jam už nugaros.

– Neturi prožektoriaus? – paklausė.

Turėjau, žinoma, tačiau kur, tatai sužinoti galėjau tik ryte, išaušus dienai. Su prožektoriais jau taip yra, kad pamatyti juos gali tik dieną.

Didžiosios Pėdos namas stovėjo kiek atokiau, aukščiau už kitus namus. Buvo vienas iš trijų, gyvenamų ištisus metus. Tik jis, Maumas ir aš nebijojome čionykštės žiemos; kiti gyventojai sandariai užrakindavo savo namus jau spalį; išleisdavo vandenį iš vamzdžių ir grįždavo miestuosna.

Dabar išsukome iš kiek pavalyto kelio, kuris ėjo per mūsų gyvenvietę ir buvo sudalytas į takų padalas, vedančias į kiekvieną kiemą. Į Didžiosios Pėdos namą vedė giliame sniege ištryptas takas, toks siauras, kad reikėjo statyti kojas vieną už kitos, nuolat gaudant pusiausvyrą.

– Vaizdas nebus iš maloniųjų, – perspėjo Maumas, atsisukęs į mane ir akimirksniui visiškai apakindamas.

Nieko daugiau ir nesitikėjau. Jis valandėlę tylėjo, o paskui tarė, tarsi norėdamas pasiteisinti:

– Sunerimau, kad šviesa jo virtuvėj dega ir kalė be perstojo ambrija, baisiausiai gailiai. Negirdėjai nieko?

Ne, negirdėjau. Miegojau kaip užmušta, apkvaišusi nuo apynių ir valerijono.

– Kur ji dabar, ta Kalė?

– Parsivedžiau pas save, pašėriau, ir, atrodo, nurimo.

Vėl valandėlę tylėjome.

– Jis visuomet anksti gesindavo šviesą ir eidavo miegoti, taupe, o ši vakarą degė ilgiausiai. Šviesa krito ant sniego. Iš mano miegamojo matyti. Taigi nuėjau ten, maniau, gal girtas arba daro ką tam šuniui, kad taip kaukia.

Praėjome pro apkiužusią daržinę ir netrukus Maumo prožektorius iš tamsos išviliojo dvi poras švytinčių akių, žalsvų, fluorescuojančių.

– Žiūrėk, stirnos, – sušnabždėjau susijaudinusi ir pagriebiau jį už skrandos rankovės. – Taip arti prie namo priėjo. Nebijo?

Stirnos stovėjo bemaž iki pilvo sniege. Žvelgė į mus ramiai, tarsi būtume jas užklupę atliekant kažkokį ritualą, kurio prasmės negalime suprasti. Buvo tamsu, todėl negalėjau atpažinti, ar tai tos pačios Panelės, kurios atėjo pas mus rudenį iš Čekijos, ar kokios naujos. Ir, beje, kodėl tik dvi? Anų buvo mažiausiai keturios.

– Šiū! Namu, – pavariau jas sumosuodama rankomis. Jos krūptelėjo, bet nepajudėjo iš vietos. Ramiai nulydėjo mus žvilgsniu iki pačių durų. Mane nukrėtė šiurpulis.

Tuo tarpu Maumas trepsėdamas purtė sniegą nuo batų priešais nutriušusio trobesio duris. Maži langeliai užkamšyti celofanu ir popieriais, medinės durys apkaltos juodu toliu.

Priemenė pasieniais buvo apkrauta nelygiomis malkų rietuvėmis. Namelio vidus nuteikė nemaloniai, nėra ką sakyti. Nešvara, netvarka. Visur dvelkė drėgme, trūnėsiais ir žeme – šlapia, godžia. Sienos suodinos, nuo dūmų apėjusios daugiamečiu riebalų sluoksniu.

Virtuvės durys buvo pravertos, ir aš iš karto pamačiau ant grindų tįsantį Didžiosios Pėdos kūną. Mano žvilgsnis, vos spėjęs jį paliesti, iškart atsoko. Turėjo praeiti valandėlė, kol vėl galėjau ten pažvelgti. Vaizdas šiaip sau, reikia pasakyti.

Gulėjo persikreipęs, keista poza, rankas prikėlęs prie kaklo, tarsi būtų stengęsis atlaisvinti veržiančią apykaklę. Pamažu slinkau artyn, tarsi užhipnotizuota. Pamačiau atmerktas akis, įsmeigtas kažkur po stalu. Purvini apatiniai marškinėliai buvo perplėsti ties kaklu. Atrodė taip, lyg kūnas būtų kritęs kovoje su pačiu savimi. Mane iš siaubo nukrėtė šaltis, kraujas sustingo gyslose, rodė, susigūžė kažkur mano kūno gelmėje. Dar vakar mačiau tą kūną gyvą.

– Dieve mano, – išveblenau. – Kas atsitiko?

Maumas skėstelėjo rankomis.

– Negaliu prisiskambinti policijai, vėl rodo čekišką tinklą.

Išitraukiau iš kišenės savo mobilųjį, sumaigiau numerį, kurį žinojau iš televizijos – 997, ir po akimirkos mano telefone pasigirdo čekiško automato balsas. Toks jau čia ryšys, klajoja, nepaisydamas valstybių sienų. Kartais siena tarp operatorių ilgėliau nusistovi mano virtuvėje, o būna, kad kelias dienas stovi prie Maumo namo arba terasoje, sunku buvo nuspėti jos chimerišką būdą.

– Reikėjo paėjėti už namo, kiek aukščiau, ant kalniuko, – patariau, kai jau buvo šaukštai po pietų.

– Kol jie atvažiuos, jis visai sustings, – tarė Maumas tokiu tonu, kokio itin nemėgau: tarsi būtų čia visų protingiausias. Nusivilko skrandą ir užkorė ant kėdės atlošo. – Nevalia jo taip palikti. Atrodo pasibaisėtina, o juk, šiaip ar taip, buvo mūsų kaimynas.

Žiūrėjau į tą varganą, perkreiptą Didžiosios Pėdos kūną ir sunku man buvo patikėti, kad dar vakar bijojau šito Žmogaus. Nemėgau jo. Gal net per švelniai pasakyta – nemėgau. Turėčiau pasakyti – man jis buvo atgrasus, šlykštus. Tiesą sakant, nelaikiau jo net Žmogumi. Dabar jis gulėjo ant dėmėtų grindų, murzinais apatiniais, skriauznas ir liesas, bejėgis ir nepavojingas. Tiesiog štai materijos gabalas, kurį sunkiai suvokiama permaina pavertė irstančiu, niekam nebepriklausančiu daiktu. Man pasidarė liūdna, baisu, nes netgi toks nedorelis kaip jis nenusipelnė mirties. O ar kas nusipelnė? Juk ir manęs laukia toks pat likimas, ir Maumo, ir tų Stirnų kieme; visi kada nors būsime niekas daugiau, tik negyvas kūnas.

Pažvelgiau į Maumą, tikėdamasi sulaukti jo paguodos, tačiau jis jau stvėrėsi kloti sujauktą lovą, guolį ant nudrengtos sofos, tad mėginau mintyse pati save paguosti. Ir tuomet man toptelėjo į galvą mintis, kad Didžiosios Pėdos mirtis galbūt turi tam tikrą teigiamą pusę. Išvadavo ją iš jo sujaukto gyvenimo. Ir išgelbėjo nuo jo kitas gyvas Esybes. O, taip, staiga aiškiai suvokiau, kokia išganinga gali būti mirtis, kokia teisinga, nelyginant dezinfekcija, nelyginant dulkių siurblys. Prisipažįstu, taip pagalvojau ir, tiesą sakant, iki šiol taip manau.

Jis buvo mano kaimynas, mūsų namų neskyrė gal nė puskiometris, tačiau retai kada turėdavau reikalų su Didžiąja Pėda. Visa laimė. Matydavau jį veikiau iš toli – jo smulki, gyslota figūra,

visuomet daugiau ar mažiau svirduliuojanti, kėblindavo krašto-vaizdžio fone. Eidamas murmėdavo kažką panosėje, ir retkarčiais vėjuota Plynaukštės akustika atnešdavo to monologo, primityvaus ir monotoniško, nuotrupų. Jo žodyną sudarė daugiausia keiksmazodžiai, prie kurių tik prisegdavo vieną kitą tikrinį vardą.

Jis buvo čionykštis, pažinojo čia kiekvieną žemės pėdą ir niekada nebuvo išvykęs toliau nei iki Klodzko. Nutuokė apie mišką – iš ko galima uždirbti, ką kam parduoti. Grybai, uogos, vogta mediena, sausuoliai kurui, kilpos, kasmetinės visureigių lenktynės, medžioklės. Miškas maitino tą mažą gnomą. Vadinasi, jis turėjo tą mišką gerbti, o negerbė. Kartą rugpjūtį, per sausrą, padegė visą mėlynyną. Paskambinau ugniagesiams, tik, deja, mažai tepavyko išgelbėti. Niekada nesužinojau, kodėl taip pasielgė. Vasarą šlaistydavosi po apylinkę su pjūklų ir pjaudavo syvų pilnus medžius. Kai mandagiai daviau jam pastabą, jis vos nulaikydamas ėtūžį atrėžė nepraustaburniškai: „Atsiknisk, sena karve.“ Tik dar nešvankiau. Nuolat, žiūrėk, ką nors nukniauks, pagrobs, šitaip prisidurdamas grašį, kitą. Kai vasarotojai palikdavo kieme žibintuvėlį ar sodo žirkles – Didžioji Pėda kaipmat suuosdavo progą ir švarindavo viską, ką mieste paskui būtų galima iškišti. Manding, jis jau kelis kartus turėjo būti gavęs kokią Baudą arba net sėdėti kalėjime. Nežinau, kaip jam visuomet pavykdavo išsisukti. Gal jį saugojo kokie angelai; kartais jiems taip nutinka, kad stoja netinkamon pusėn.

Žinojau taip pat, kad jis brakonieriauja visais įmanomais būdais. Į mišką žiūrėjo kaip į savo kiemą – viskas ten priklausė jam. Buvo grobuonies tipas.

Nemiegojau per jį daug Naktų. Iš bejėgiškumo. Keletą kartų skambinau į Policiją – kai jau pagaliau kas nors atsiliepdavo,

mano pareiškimą mandagiai priimdavo, bet tuo ir baigdavosi. Didžioji Pėda vėl leisdavosi į savo maršrutą su ryšuliu kilpų ant peties. Maža, pikta dievysta. Pagiežinga ir klatinga. Visuomet būdavo lengvai apsinešęs ir todėl, matyt, liedavo pagiežą. Eidavo murmedamas ir lazda vanodavo per medžių kamienus, tarsi norėdamas juos nuvyti sau nuo kelio; atrodė, kad jis jau gimė lengvai apsinešęs. Daug sykių sekiau jam įkandin ir rinkau jo paspėstus žabangus Žvėrimis – vielines kilpas, rišamas prie prilenktų jaunų medelių taip, kad sugautas žvėris išsviedžiamas į viršų kaip iš laidynės ir pakimba ore. Kartais rasdavau nebegyvų Žvėrių – Zuikių, Barsukų ir Stirnų.

– Turime pernešti jį ant lovos, – pasakė Maumas.

Nepatiko man tokia mintis. Nepatiko man, kad turėsiu jį liesti.

– Manau, kad turime palaukti Policijos, – pasakiau. Bet Maumas jau paruošė vietą ant sofos ir pasiraitojo megztinio rankovės. Bedė į mane savo šviesias akis.

– Turbūt nenorėtum, kad tave tokią surastų. Taip atrodančią. Juk tai nehumaniška.

O taip, žmogaus kūnas tikrai nėra humaniškas. Ypač negyvas.

Ar tai ne niūrus paradoksas, kad dabar turime vargti su Didžiosios Pėdos kūnu, kad būtent mums jis paliko tą paskutinį rūpestį? Mums, kaimynams, kurių negerbė, nemėgo ir nepaisė.

Pagal mane, po Mirties kūnas turėtų išmedžiagėti. Tai būtų tinkamiausia išeitis. Išmedžiagėję kūnai šitaip grįžtų tiesiai į juodąsias skyles, iš kurių atsirado. Sielos keliautų šviesos greičiu į šviesą. Žinoma, jei toks daiktas kaip Siela išvis egzistuoja.

Vos ne vos prisiversdama dariau taip, kaip liepė Maumas. Pagriebėme kūną už kojų ir rankų ir pernešėme ant sofos. Mane

nustebino, kad jis toks sunkus ir visai neatrodo suglebęs, veikiau atžagariai sustingęs, nemalonus tarsi iškrakmolyta patalynė, parvežta iš skalbyklos. Pamačiau dar kojines ar veikiau tai, kas buvo ant kojų – purvinus skurlius, autus iš juostomis suplėšytos, kadise baltos, o dabar pilkos ir dėmėtos paklodės. Nežinau, kodėl tų autų vaizdas taip smogė man į krūtinę, į patį saulės rezginį, taip sukrėtė visą mano kūną, kad nebegalėjau sulaikyti raudos. Maumas nužvelgė mane šaltai, aiškiai smerkdamas.

– Turime jį aprengti, kol jie atvažiuos, – pasakė Maumas, mačiau, kad ir jam virpčioja barzda regint tą žmogaus varganumą (nors kažkodėl nenorėjo to pripažinti).

Taigi pirmiausia pamėginome nutraukti jam apatinius marškinius, nešvarius ir dvokiančius, tačiau kur ten, nesileido numaunami per galvą, tad Maumas išsitraukė iš kišenės kažkokį įmantrų peiliuką ir perrėžė medžiagą ties krūtine. Didžioji Pėda dabar gulėjo priešais mus ant sofos pusnuogis, gauruotas kaip trolis, randuota krūtine ir rankomis, išmargintas tatuiruočių, kurių nublukusiuose piešiniuose neįstengiau įžvelgti nieko prasminga. Buvo ironiškai prisimerkęs, kol mudu ieškojome sugriuvusioje spintoje ko nors padoresnio jam aprengti iki jo kūnas amžiams sustingsiąs ir tapsiąs vėlei tuo, kas iš esmės buvo – materijos gniužulu. Suplyšusios trumpikės kyšojo iš po naujutėlaičių sidabriškai pilkų treninginių kelnų.

Atsargiai nuvyniojau tuos pasibjaurėtinius autus ir pamačiau jo pėdas. Netekau žado. Man visuomet atrodė, kad pėdos yra mūsų intymiausia ir asmeniškiausia kūno dalis, visai ne genitalijos, ne širdis ir net ne smegenys – iš esmės nereikšmingi organai, kurie, manding, perdėtai vertinami. Būtent pėdose slypi visos žinios apie Žmogų, ten susitelkusi visa žmogaus kūno

esmė – kas iš tiesų esame ir koks mūsų santykis su žeme. Žemės lietime, jos sąlyčio su kūnu vietoje glūdi visa paslaptis – kad esame sudaryti iš materijos elementų ir sykiu jai svetimi, atskirti. Pėdos – tai mūsų kontaktiniai kištukai. O dabar jo pėdos man buvo įrodymas, kad jis kitos prigimties. Jis negalėjo būti Žmogus. Jis tikriausiai buvo viena iš tų bevardžių formų, kurios – kaip sako mūsų Blake'as – skystu metalu plačiai užlieja erdvę, tvarką paverčia chaosu. Gal jo būta kokio demono? Demoniškos būtybės visuomet atpažįstamos pagal pėdas, jos kitaip antspaudoja žemę.

Tos pėdos – labai ilgos ir siauros, plonais pirštais ir pajudusiais, deformuotais nagais, atrodė graibščios. Didysis pirštas buvo kiek atsiknojęs nuo kitų, lyg koks nykštys. Buvo tankiai apžėlusios juodais plaukais. Ar kas yra regėjęs ką nors panašaus? Susižvalgėme su Maumu.

Apytuštėje spintoje suradome rusvos spalvos eilutę, vietom dėmėtą, bet iš esmės mažai nešiotą. Niekada nesu jo mačiusi ja vilkint. Didžioji Pėda visada vaikščiodavo su veltiniais ir nuzulintomis kelniaपालaikėmis, dar apsilvilkęs languotus marškinius ir vatinę liemenę, nesvarbu, koks metų laikas.

Velionio aptaisymas man pasirodė panašus į glamonę. Nemanau, kad jis būtų patyręs tiek švelnumo būdamas gyvas. Prilaikėme jį atsargiai už pažastų ir vilkome ant jo drabužius. Jis visu svoriu rėmėsi man į krūtinę, ir praėjus šleikštulį keliančiai natūraliai pasidygėjimo bangai staiga panorau jį prisiglausti, patapšnoti per nugarą, nuraminti: nesikrimsk, bus gerai. Nepadariau to, nes šalia buvo Maumas. Dar būtų pagalvojęs, kad gal aš kokia iškrypėlė.